

Keynes fortfarande omstridd efter 50 år

I söndags var det 50 år sedan en av efterkrigstidens mest inflytelserika ekonomer gick bort: John Maynard Keynes. Keynes hann under sin dramatiska livsban bli både framgångsrik börspekulant och vänster-intellektuell, både akademiker och internationell resultatpolitiker. Hans teorier har också upplevt dramatiska omsvingningar: hårt debatterade före kriget, upphöjda till lag därefter, sedan totalt förkastade på 70- och 80-talen och nu tagna till nåder igen av "ny-keynesianerna".

"Vi är alla keynesianer" utbrast Richard Nixon när keynesianismen stod på sin historiska höjdpunkt 1972. Idag handlar det snarast om motsatsen, för många ekonomer och politiker är "keynesianism" nästan ett skällsord.

Vad man kanske glömmer är dock hur mycket av Keynes livsverk som fortfarande lever kvar – och förvaltas – även av de hårdaste kritikerna av keynesianismen. När Finanstidningen dagligen rapporterar om Världsbanken, Internationella Valutafonden IMF och EU:s gemensamma marknad har alla dessa självklarheter faktiskt sin upprinnelse i en särskild uppsats av den unge John Maynard Keynes: "Economic Consequences of Peace".

Lämnade tillställningen

Äret var 1919, långt innan Keynes etablerat sig som ekonomisk auktoritet. Ännu var Keynes bara sonen till den kände ekonom-filosofen John Neville Keynes och den briljante eleven till den store Alfred Marshall. Som sådan hade Keynes sänts med den brittiske delegationen för att förhandla fram freden efter Första världskriget i Versailles. Keynes lämnade snart hela tillställningen i affekt sedan Tyskland tvingats acceptera ett ohållbart stort krigsskadestånd.

I "Economic consequences of peace" skissades en helt annan

lösning. Närmare integration, med gemensamma finansiella och ekonomiska institutioner, skulle bygga freden i Europa och världen. Först efter andra världskriget blev Keynes bönhörd och segrarna bildade under Keynes ledning det så kallade Bretton Woods-institutionerna: Världsbanken och IMF. Något decennium senare föddes EU. Ironiskt nog kom alla dessa institutioner med tiden att förorda strikt monetarism, en helt annan ekonomisk politik än det vi kallar keynesianism.

Keynesianismens födelse kan spåras till nästa stridskrift som denna gång kom att heta "Economic consequences of Mr Churchill" (1925).

Återställa pundets värde

Efter första världskriget hade sir Winston Churchill, då ännu bara finansminister, föresatt sig att helt återställa det brittiska pundets reala värde. Eftersom priserna stigit under krigets sedeltryckande skulle de nu pressas tillbaka kraftigt. Till Churchills förvåning ledde detta till en väldig depression. Det var här Keynes kritik kom in i bilden.

Keynes trodde till en början på klassisk teori i linje med Adam Smith och David Ricardo, den som idag åter är gängse. Enligt klassikerna beror arbetslöshet på att institutioner, fackföreningar, sedvana osv pressat upp lönerna för högt – detta missförhållande råtar ut sig – och konjunktursvackorna beror på tekniska faktorer. Som exempel gavs den "lilla" världen, mikroekonomin, där varje vara hittar sin köpare bara priset är rätt, och alla kan anställas bara lönen är låg nog.

Keynes däremot talade i allmänna storheter, total arbetslöshet, total efterfrågan, osv. Till sammans med ett par andra ekonomer, bland dem svenske Wicksell, stod Keynes fadder till de stora sammanhangens ekonomi, makroekonomin.

Churchills projekt kritiserade Keynes som följer: Om penningmängden minskar och priserna faller, men de löner som betalas ut av en rad skäl inte sjunker i samma takt, då blir lönerna i realiteten för stora. Folk måste avskedas, produk-

Missförstådd? John Maynard Keynes, som var en briljant konversator, uttryckte sig hellre i oklarare men elegantare verbala utläggningar än i matematiska modeller, trots att han själv var matematiker.

tionen minska – priserna fortsätter att falla och ekonomin går i baklås.

Kreditkollaps

Resonemanget gick också senare ut applicera på den stora depressionen i USA, där en kreditkollaps 1929 också följdes av fallande priser (idag förklaras depressionen oftast istället med en för snäv penningpolitik).

Vänder man på resonemanget hittar man "lösningen" till krisen: Om lönerna nominellt ligger fast så blir de egentligen "billigare" när priserna stiger. Att anställa blir lättare, arbetslösheten minskar och produktionen ökar.

Hela den idén kom sedan att raffinerats i ett av den ekonomiska historiens mest kända verk: The General Theory of Employment, Interest and Money (1936).

Keynes blev nu den förste icke socialistiske/marxistiske ekonom som förespråkade stora statliga ingripanden för att "styra" konjunkturen.

Den inställningen kan Keynes mycket väl ha fått under sin tid på "Marknaden".

Keynes satt med i vänster-vidna intellektuella Bloomsbury-gruppen (ledd av författarparet Leonard och Virginia Woolf, och med den unge Bertrand Russell) och hade ett brinnande socialt engagemang. Men han ägnade sig också mycket framgångsrikt åt börspekulerande, som grundlade hans förmögenhet och oberoende. Tiden på börsgolvet anses ha övertygat Keynes om att "marknaden inte alltid har rätt" utan att konjunkturen ofta styrs av oklara "djuriska instinkter".

Samtidigt anses Keynes ofta själv vara väldigt oklar. Den enligt utågorna charmerande konversatören Keynes föredrog, trots att han var matematiker, ofta verbala och mångtydiga utåg framför exakta matematiska modeller.

Efter kriget togs Keynes för intäkt för att alltid öka statens utgifter och driva budgeten med underskott – alternativt att "detaljstyra" konjunkturen – något Keynes att döma av hans skrifter med all sannolikhet inte skulle skrivit under på.

Stack håll på teorin

Några decennier senare skulle neoklassikerna sticka håll på "General Theory" genom att påpeka att en rationell allmänhet ganska snart genomskådar att lönerna urholkas av högre priser och höjer lönerna i takt med priserna och penningmängden. Allt som blir över är högre inflation.

Men även kritikerna rörde sig i Keynes "makroekonomiska" tradition med total arbetslöshet, total efterfrågan, etc.

Idag har "nykeynesianerna" – dit bland annat president Bill Clintons chefsrådgivare Joseph Stiglitz räknas – givit Keynes ideer nytt liv.

De "blandar" Keynes med hans hårdaste kritiker som Robert Lucas (se citat intill) och pekar bland annat på den osäkra information som präglar tillvaron: när efterfrågan ökar eller minskar är det ofta svårt att veta om det är en "riktig" konjunkturförändring eller statens politik som är skälet – ofta kan staten med "ny-

"Oavsett om de har rätt eller fel betyder nationalekonomernas och statsvetarnas idéer mer än vad folk vanligen förstår. Det är faktiskt de som i första hand styr världen. Praktiska män, som tror sig vara helt fria från all sorts intellektuell påverkan, är vanligen trälar under någon död nationalekonom. Galningar vid makten som hör röster från luften, hämtar sina vansinniga idéer från någon av gårdagens akademiska pennfäktare... i sista hand är det idéerna, inte egenintresset, som har verkan på gått och på ont...

John Maynard Keynes, *The General Theory of Employment Interest, and Money*

keynesianska" insatser justera tillfälliga kriser.

Keynes har med tiden blivit ett slagträ i den ekonomiska debatten – där konservativa politiker ofta kritiserat en bild av Keynes medan vänsterpolitiker har tagit hans teorier som intäkt att legitimera sådana statliga ingripanden som Keynes inte var någon anhängare av. Debatten rasar vidare samtidigt som hans gamla skötebarn Världsbanken, IMF och EU nu saktat men säkert hjälper Östeuropa och Ryssland till marknadsekonomi.

martin@alt.se

jorgen@alt.se

MARTIN ÅDAHL

08 6774529

JORGEN EKLUND

08 6774530

